

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Richardt del. Nordahl Greve lith.

C. A. Reitzel's Forlag

L. W. Tegner & Kistemandt vdr. Ind. tryk.

KRASTRUP

i Jylland.

KRASTRUP

i Jylland.

Tre Hjerdingvej fra Limfjorden, $1\frac{1}{2}$ Mil fra Vogflor og $\frac{1}{2}$ Mil fra Landevejen imellem denne Skjoldsted og Ribe ligger Herregaarden Krastrup i Aalborg Amt, Slet Herred og Farstrup Sogn. Foran Gaarden ned til Limfjorden udstrækker sig en vid Flade af Enge. For at bryde Vindens Magt er der rundt om Borgegaarden plantet Rækker af Træer; men Egnen er skovløs. Gaardens Navn skreves oprindelig Kragsthorp, senere Kragstrup. Denne Ejendom tilhørte fordom Bispekol Kloster (nu Bjørnsholm). Paa den Tid forekommer Navnet Kragstrup kun stæden. I Aaret 1469 blev der optaget et Tingebidne om Markeskjel imellem Brøndum og Kragstrup Marker, og 1492 udstædte Niels Rielsen i Skjolbygaard et Skjøde til Bispekol Niels Glob i Viborg, at denne skulde have fuld Vod, Del og Fællig i Kragstrup Fang med Ildbrand og Færgang til Godset i Skjolby. I Aaret 1522 gif Gaarden over i enkelt Mand's Eje, i det Abbed Søren i Bispekol folgte den tillige med 8 Gaarde og 2 Voldsteder i Skjolby og 1 Mølle til den daværende Bispekol i Viborg.

Denne Mand, der hed Jørgen Friis, var en Søn af Hr. Anders Friis til Haraldskær og Fru Bodild Stenfeld. I sine yngre Aar var han kongelig Sekretær. Den 2den Oktober 1518 slager nemlig Kong Christiern den anden i et Brev til Stokholms Borgere over, at Mester Jørgen Friis, Kongens Skrifer, nogle Dage i Forvejen, imedens der skulde være en fri fællig Dag, efter som der blev underhandlet med Hr. Sten Sture, var bleven voldelig og uden Aarsag overfalden paa Stokholms Gade, hvorover der blev slaget til Hr. Sten. I Folge Dronning Elisabeth's Ubefaling blev han 1520 valgt til Bispekol i Viborg efter Hr. Erik Raas; han var da tillige Domprovst i Viborg. Da imidlertid næppe tre Aar derefter Oprøret imod Kong Christiern udbrod i Jylland, blev Viborg Bispekol en af dets Hovedmænd. De to nærmest foregaaende Aar havde han en Retsdag med Lve Lunge til Dden angaaende

Staldbyggaard i Sønderjylland, i det han paastod, at han og hans Medarvinge havde Ret til en Broderlod deri efter sin Bedstefader; men han tabte Sagen baade for Landstinget og Rigsrådet. En Del Bryderier fik Bispekol Jørgen Friis som Folge af, at hans Regnskaber ikke altid vare i Orden. I Martz 1529 ytrer Kongens Kansler Klavs Gjordsen desangaaende, at Kongen nok vilde mindes, hvad der var blevet besluttet af Hr. Mogens Gjøe og Erik Griffen, at da Bispen ej inden Midfaste enedes med Rentemester Christiern Hvid paa Kongens Vegne, saa at denne sidste kunde faa sin Befaling, vilde Kongen lade udgaa Folgebreve til Kronens Bønder og Tjenere i Sjænds Herred og paa Mors, at de for Fremtiden skulde yde Landgilde og andre Afgifter til Jens Svæs. Nogle Dage senere henvender Bispen sig til Hr. Mogens Gjøe og sender ham en Afkrift af Brevene angaaende disse Regnskabsager, idet han mener, at man deraf kan se, at han (Bispen) har gjort mere end Ret og Skjel, og beder ham lægge et godt Ord ind hos Kongen, for at denne kan faa at vide, at det ikke i enhver Henseende forholder sig saaledes som der siges, og at Bispen er villig til faa godt som nogen Prælat i Danmark at svare Kongen, hvad der tilkommer denne. Sagen blev jærnet, og Et. Hansdag udstædte Bispen en Bekjendtgjørelse om, at han skulde Kongen 7,238 Mark 12 Sk. danske Penge og 242 rhinske Gylden, hvilken Sum Bispen afstortede i de Penge, for hvilke han havde Sjænds Herred og Mors i Pant. Hvis Pantebrevet lod paa en højere Sum, forpligtede han sig til at levere det til Kongens Fuldmægtig, som dertil maatte have Befaling, tillige med Lenet inden 22de Juli i Viborg, hvorefter denne skulde udrede det overskydende Beløb til ham; end videre skulde han for dette Aar svare til Kongens Fuldmægtig al Landgilde, Skuld, Rente og anden Oppebørsel af Lenet. Samme Dag blev der udstædt et Folgebrev til Kronens Bønder paa Mors og i Sjænds Herred, at de skulde være Bispekolns horige og lydige og yde ham

KRASTRUP

i Jylland.

Landgilde og Gasteri. Med Borgerne i Viborg havde Biskopen imidlertid en langt alvorligere Strid. I nogle Aar var Reformationen uagtet al Biskopens Modstand bleven forkyndt i Viborg af Hans Tavsen og hans Medhjælper, og de havde snart faaet største Delen af Borgerne paa sin Side. Hertil kom, at Biskopen, den katolske Læres ivrige Forbærer, blev indviklet i en højst ubehagelig Strid med Paven, saa at denne endog til Borgernes store Forbavselse i Slutningen af Marts 1530 ved et af sine Sendebud lod opslaa en Befjendingjærelse paa Kirke døren om, at Biskopen var sat i Bånd, hvortil nogle faldte Breve skulde have været Marsagen; Biskopen maatte bøde 5,000 Mark løb til Paven. Paa samme Tid havde Hr. Jørgen en Strid med Peder Trane om en Gaard i Trangstrup og med Sandemændene i Hornum Herred i en anden Anledning. Disse Sager skulde efter kongelig Befaling paabømmes af Christoffer Kruse til Vingegaard, Lars Skeel til Jungetgaard, Niels Kaaø til Staarupgaard, Erik Nielsen (Tornekrands) til Ape o. fl. i Slutningen af August s. A. Ved denne Lejlighed underrettede Biskopen dem om sit fjendtlige Forhold til Byen. Borgemeister, Raad og menige Borgere havde sendt ham Bud, at de havde faaet Underretning om, at han vilde lade sejde paa dem og skulde have taget et stort Antal Bønder fra Salling i sin Tjeneste foruden de Hofmænd (Kyttere), han i Forvejen havde ladet forsamle sig til deres Skade. Men dertil svarede Biskopen, at han i den oven nævnte Lars Skeels og flere gode Mands Nærvarrelse havde yttret, at han ikke vidste af nogen Fejde og ikke havde taget andre Hofmænd i sit Væb end dem, han ellers gav Klæder og Penge, ej heller Bønder af Salling; derfra havde han kun 9 Vogne, som skulde til Agerskov for at hente Tommer, hvilket let kunde bevises. Anden Dag derefter havde Biskopen rebet til Viborg paa Grund af de Sager, han did havde stævnet, ej uden selv tolfte, uagtet han vidste, at dersom han vilde komme til Byen, havde Borgerne der saaledes rebet hans Gjengæld (lavet sig til at modtage ham), at han ej skulde ride ud derfra. Biskopen forlangte da af hine Mænd, at de skulde gaa op paa Raadhuset, hvor de menige Borgere vare forsamlede, og spørge om følgende: Af hvilken Marsag og i Følge hvis Bud Borgerne havde indtaget Choret i hans Domkirke og laaset Døren til hans Bispegaard og ladet Sattristidøren forsegle, overfaldet hans egen Kapellan, just som denne stod for Alteret i Mæssen, og

andre Præster nede i Kirken, der ligeledes stode i Mæssen, og rovet dem Kalk og Disk fra; siden havde de forenet sig med nogle af hans Kammere, især Mester Jens, Hr. Jakob og Hr. Christen Stub, imod samme Kammere's svorne Ed og Trostøb og derefter vældelig udrevet en ærlig Mand Hr. Kjeld Oluffen af Kapitlet. Dem svarede da Borgemeister og Borgere, at dette var sket efter Kongens Befaling; de vilde aldeles ingen Mæsser og Guds-tjeneste have i Domkirken uden den, de selv havde vedtaget; ej heller vilde de have Hr. Kjeld Oluffen i By med sig, med mindre han vilde „indtræde med dem“. Nu maatte de fire gode Mænd spørge Biskopen, om han eller nogen af hans vilde sejde eller lade sejde paa Borgerne i Viborg. Biskopen svarede, at han intet vilde foretage imod dem, men skrive Kongen til derom, hvis han og hans Folk maatte være usejdede af dem, hvilket begge Parter lovede hinanden; dog tilføjede Borgerne, at de vilde holde Haand i Hanke. Dette skete om Formiddagen, da Klokkeren var nær ved 8. Om Eftermiddagen omtrent Klokkeren 2 mødte Biskopen hos de oven nævnte Adelsmænd med de Sager, han ifølge kongelig Befaling havde stævnet ind for dem; men imedens han var der, indfandt Borgerne sig med Harnisk, Vaaben, Bøsser og Vægte og vilde paa ny overfalde ham og hans Folk, uagtet han i god Tro havde gaaet ud af sin Bispegaard, og hverten han eller nogen af hans Folk havde gjort Ufjæl imod dem paa den ene eller den anden Maade. Adelsmændene gik da af sig selv ud til Borgerne paa Torvet, toge Landsdommeren Mogens Munk med og udspurgte dem, hvilken Sag og Beskyldning de havde imod Hr. Jørgen Friis, da de holdt en saadan Samling imod ham og hans Mænd, tværtimod de Ord de havde ladet tilfjæl ham. Da vidste de ingen anden Skyld at give ham, end at han ej vilde „indgaa“ deres Prædiken og var imod Guds Ord og lod „Bandsmand“ sige Mæsse m. m. Endelig blev det da med stor Bankelighed saaledes forhandlet, at det skulde staa hen imellem Biskopen og Menigheden i Viborg indtil Mikkelsaften, at deres Prædikere imidlertid skulde have Frihed for Ord og Gjærning, og at Hr. Jørgen kunde skrive til Kongen. Den 1ste September skrev Biskopen til denne og lærde over, at Borgerne havde indtaget hans Domkirke, udjaget hans Præster, rovet dem Kalk og Disk fra, imedens de stode for Alteret; da han i den Anledning var kommen til Byen, havde de sagt ham, at dette var sket paa Kongens Be-

KRASTRUP

i Jylland.

jaling, og derpaa havde de bevræbne mødt ham i Kapittelshuset, han vidste ej efter hvis Befaling, og saaledes havde de overfaldet ham tredie Gang; han beder derfor om, at hans Domkirke maatte blive usforstyrret og hans Præster og Kanniker usforjagede. Men endog saa iblandt disse sidste gaves der jo nogle, som optraadte imod den gamle Tingenæs Orden, og i et andet Brev til Kongen af samme Dag flager Bispen over, at flere Kanniker, der vare fødte af Bønderfolk, havde, iserte Harnisk, deltaget i Løb uagtet den Ed og Trofskab de havde svoret ham. I det Haab, at dette hans Brev ej skulde være aldeles forgæves, lovede han at ville forene Kongens Skriver i Kancelliet med to af Bispestolens Godser. Noget senere flagede han ogsaa over, at, skjønt han havde ladet gjøre endeligt Regnskab og to Gange haft sit Bud paa egen Kost og Tæring hos Kongen, havde han ikke kunnet faa Ende paa Egen; af sine egne Midler tilbød han sig at udgive saa meget som det paa nogen Maade var ham muligt at faa igjen, næmlich 500 Mark; han vilde derfor nu gerne have Avittering. Til Slutningen ytrer Hr. Jørgen, at han ej hører, at nogen Prælat i Danmark bliver saa haardt behandlet, om han end har langt større Atterstade. Vel har han tilfagt Kongen nogen Landehjælp af Stiftet, men aldrig lovet at betale den Atterstade, der ej kunde inddrivés. Efter Kongens Død 1533 sogte Bisperne og deres Tilhængere at indsætte den katolske Gudstjeneste i Viborg i sin gamle Ret; men deres Haab om, at sligt kunde udføres, var kun kortvarigt. De Bestemmelser, der vedfom den ny Ordning deraf, vare blevene understrevne af Bispens egen Haldbroder, Mester Niels Friis, der var Kantor og Prælat i Domkapittel og deesforuden af andre, blandt hvilke var Biskeren Jens Nielsen. Med disse to Mænd havde Hr. Jørgen Friis i Aaret 1535 en alvorlig Retsfag; thi den første stævnedes ham for noget af hans eget og Kirkens Gods, hvori Bispen havde ladet sig indføre med Urette; ligeledes havde denne ladet tage og røve Kantorens Gods paa Alfarsvej; og Jens Nielsen stævnedes Bispen, fordi denne imod sine egne Breve havde stillet ham baade ved Rente og Kirke. Mester Niels Friis havde 1528 faaet Sebbekloster, der hørte under Viborg Bispestol, i Forlening af Broderen; men denne havde kort efter paaftaaet, at Kantoren havde omgaaets usforjagelig med Lenet, og efter anstillet Undersøgelse blev det ham fraget. Imidlertid varede det ikke længe, før Hr. Jørgen Friis mistede sit

hoje Embede i Kirkens Tjeneste. Den 20de August 1536, da det var besluttet, at han og hans Standsfæller skulde afsættes, drog Borgeme i Viborg med stor Fornøjelse bevræbne og under Hr. Johan Rangaus Anførsel ud imod Hald Slot, hvor Bisperne sædvanlig havde sin Bolig, for at tage denne deres gamle Hjemme til Fange. Han saa dem komme og gif dem imøde med nogle af sine Følk; men de dræbte hans Vortner og afskare ham selv Tilbagevejen til Slottet, saa at han maatte overgive sig i deres Vold. Han blev afsat; men hans Fængselskab varede kun kort. Siden blev han for Livstid forlenet med Brejlev Kloster. Han nød tilsidst den Gæde igjen at blive optagen i Rigens Raad; fra 1541 nævnes han næmlich af Kongen „vor tro Mand og Raad“, og var da som saadan tilstede paa et Rætteting i Ribe. — Hvad nu Kjøbet af Krastrup angaar, da viste sig ogsaa her, at Hr. Jørgen havde Lykt til at tilegne sig mere end der virkelig tilkom ham. Efter Rigens Ret havde han ladet gjøre Indførsel i Klosterets Gods i Vaar og i Ederødal Byggested og Enge og paaftod desuden, at Abbeden var ham 300 Mark skyldig. Hr. Jørgen havde ladet Sandemand gjøre Markeskjel og sværge Vaar og Ederødal Byggested og Enge til Kjøblyng. Abbeden tilbød at give rigelig Godtgjørelse, hvis det skulde vise sig, at det Gods, der havde fulgt med Krastrup, ikke var saa godt som det efter Kjøbet skulde være, og ligeledes for de 300 Mark, hvis disse virkelig tilkom Hr. Jørgen Friis; thi han paaftod, at der manglede en Dorte Korn i Gaardens Indtægter. Ved Dommen blev dette hans Krav kjendt ugyldigt og Markeskjeldet magtesløst at være; de bleve saaledes forligte, at en Eng, der kaldtes Tagmarken, blev lagt til Krastrup. Aaret efter stævnedes Hr. Jørgen sin forrige Embedsbroder Oluf Munt og Kapittel i Ribe for en Gaard i Hjøgn, som de havde ladet borttrebe imod Loven og uden at give ham og hans Medarvinge nogen lovlig Advarsel desangaaende. Paa sin Moders Fru Bodilds (til Haraldskær) Begne havde han 1542 og senere mangen en Retsvist. Han levede endnu i Aaret 1546. Da beskender han at have modtaget to Breve, hans Gods vedkommende. Kort efter maa han være død.

Krastrup tilfaldt efter ham Broderen Hr. Christiern Friis til Edergaard (paa Nørø), hvis Hustru var Fru Elise Rosenkrands, der var Enke efter Albert Glob og Datter af Holger Rosenkrands og Fru Anne Meinstrup.

KRASTRUP

i Jylland.

Denne hans Svigermoder havde haft Højstrup Len (i Sælland), og derpaa gav Kong Christian den tredje ham Følgebrev i Aaret 1535. To Aar senere fik han Sebber-Kloster (i Nørrejylland) i Forlening og havde dette indtil 1540. Da hans Broder Bisoppen maatte vente, at det snart vilde være forbi med hans og de andre katolske Biskøpers Herlighed, vilde han i det mindste sørge saa godt han kunde for denne Broder. Han gav ham saaledes 1536 Lønsbrev paa en af Stiftets Sædegaarde, Dvegaard i Hinsted Herred, med følgende Gods: 9 Gaarde i Dve, 2 Gde i Hørby, 3 Gde i Nysum, 1 Gd. i Røstrup, 1 Gd. og 1 Bol i Østrup, 1 Gd. i Lised, 1 Gd. i Bisborg, 1 Gd. og 1 Bol i Hølværlov, 2 Gde i Alnæs (eller Als), 1 Gd. i Thorup, Haslevgaard og Hedegaard i Alnæs Sogn, 1 Gd. i Snæbum og 1 Gd. i Erden, Dve og Alnæs Møller samt Fruerlundes Saltkjedel (i Alnæs Sogn) og dens fri Brug. Dette Gods skulde han have med alt Tilliggende for sig, sin Hustru og et Barn, hvis de fik noget, uden al Lyng og Afgift med Undtagelse af, at de skulde udrukke fire Nyttere eller to Mand til Skibs. Ved Reformationen, altsaa næppe et Par Maaneder derefter, blev dette ligesom alt andet bispeeligt Gods inddraget under Kronen; men Hr. Christian Friis fik 1542 kongelig Stadsfæstelse paa Lønsbrevet. Ligeledes havde han indtil sin Død i Børgø 12 Gaarde i Kjølbj (Færøstrup Sogn), der tilhørte Kronen. Han forlode denne Verden i Aaret 1561 uden at efterlade sig Livsarvinge.

Som følge deraf blev hans Brodersøn Jørgen Friis, Søn af Jver Friis til Haraldskær og Fru Sofie Glob, Krastrups Gjer. Efterhaanden opnaaede han stor Værdighed i Statens Tjeneste. Han var 1581 en af de Kommis-særer, der skulde møde i Randers, for at undersøge Mariager Klosters Skove, hvilke Lønsmanden Hr. Jørgen Vpffe blev bestyrdt for at have laabt forbugge. Aaret efter fik han Lønsbrev paa følgende Gods, der tidligere havde ligget under Sebber-Kloster: i Hornum Herred, i Tyrestrup, Bislev Sogn 2 Gaarde, i Sønderholm Sogn og By 1 Gaard og 1 Bol, i Slet Herred, Vagsted Sogn i Møllerup 2 Gde, i Vormstrup 1 Gd. og i Windblæs 2 Gde, i Lars Herred, i Blare 3 Gde, i Ejdrup 2 Gde, i Pugholm, Lars Sogn 1 Gd., i Ulstrup Sogn i Hvoorarp 1 Gd., i Søtrup 1 Gd., i Gislum Herred, Nørhøf Sogn i Store-Nørhøf 1 Gd., i Ulstrup 1 Gd. Derfor skulde han tjene med en Stridshest, og han maatte beholde Fjerdedelen af de uviofle Indtægter. I Mageskifte med Kongen 1583 fik han

i Slet Herred, i Salling Sogn og Hømdrup By 4 Gaarde og 1 Bol, i Brøndum Sogn og By 2 Gde og 1 Bol; derimod udlagde han til Kongen i Kvornum Sogn og By 1 Gd. og i Ødrup Sogn i Hørbæk By 1 Gd. samt i Lars Herred og Sogn, Ridseløv By 2 Gde, i Ulstrup Sogn og Søtrup By 1 Gd., og desuden fik Høspitalet i Aalborg 1 Gd. og 1 Bol, kaldet Trøjborg, i Flejsborg Sogn og Lille Sørup By, end videre fik Kronen i Hornum Herred, Vøglev Sogn og By 1 Gaard. I Aaret 1589 paatog han sig det Hørvæ at være Landsdommer i Nørrejylland, og den 2den Juli s. A. blev der af de 4 Regeringsraader Niels Raas, Peder Munk, Jørgen Rosenkrands og Christoffer Valkendorf udstedt et kongeligt aabent Brev, hvorved han desaaarsag blev forlenet med Binderslev-Gaard i Vysgaard Herred og alle Kronens Vonder og Tjenere i samme Herred, der hidtil havde svaret under Silkeborg Slot, med al den visse og uviofle Rente, end videre med den geistlige Dommermyndighed i Herredet samt al den Herlighed, Rente og Indkomst, som fulgte dermed, af Tiender og andet, saa vidt det hidtil havde hørt under Silkeborg Len, frit og frit, indtil Kongen anderledes tilfagde. Dog undtoges derfra Karup Birk, som skulde forblive under Silkeborg, alle Skovene i Herredet med Oldengæld og anden Indtægt, hvilke Kongen forbeholdt sig, dog saaledes at Jørgen Friis skulde have Olden til 400 Svin i samme Herred, naar der var Olden, eller i Steden Oldengæld for samme Antal Svin, samt dertil Halvdelen af hvad der indkom for Bindvælder og forneede Træer i Herredet, og deraf skulde han gjøre Regnskab for Halvdelen. De antagne Dyrevogtere skulde han give Len og Underhold efter deres Bestillinger og holde Gaardene ved Magt og Bønderne ved Lov og Hævd. Som Landsdommer forekommer Jørgen Friis endnu i Aaret 1597, efter at han var bleven Rigsgaad; da blev han tillige Lønsmand paa Hald Slot. Dette Len havde han indtil 1601, da han fik et langt vigtigere Embede, i det han blev udnævnt til Statholder i Norge; Eden aflagde han den 6te April 1601, og Dagen i Forvejen havde han faaet Aggershus Len. 1603 mageskiftede han noget af sit norske Gods med Kongen. Statholder i Norge var han til 1608, og 1ste Maj s. A. blev han Lønsmand paa Sejlstrup (i Bendskjøl) efter Enevold Kruse til Hjernildslevgaard. I Juni 1614 fik han forst Røttering for Hald Slot og Len. Jørgen Friis var tre Gange gift; i August 1573 ægtede han paa Krastrup Jonfru Anne

KRASTRUP

i Jylland.

Juel Palleddatter af Strandet, der døde saa Aar efter, og i December 1579 stod hans Bryllup i Aarhus med Jomfru Else Bjørnsdatter, der i Oktbr. 1594 forlof denne Verden, hvorpaa han i December 1596 paa Hald ægtede Jomfru Elsebeth Galle Christoffersdatter til Aaby (i Norge), Enke efter Eggert Ulfeld. Selv døde han i Aaret 1616.

Den næste Gjer af Krastrup var hans Søn af andet Høgtelab Niels Friis, der 1616 var kongelig Sekretær. 1621 understrev han som Vidne et Magekøstebrev imellem Kongen og Fr. Bert Raugaa angaaende noget Gods i Jylland. Han mageskiftede 1624 med Kongen, hvorved han i Slet Herred i Vundby Sogn fik 3 Gaarde, 1 Vol og 3 Gadehuse og i Dvdrup Sogn 2 Gaarde og i Mars Herred 2 Gaarde i Gundestrup Sogn og i Ulstrup Sogn 1 Gaard og en liden So samt 1 Hofsted. Han udlagde derimod til Kongen i Slet Herred, Næshby Sogn, Tolstrup 3 Gaarde og 3 Gadehuse, i Salling Sogn og By 2 Gaarde og 1 Gadehus og i Dvdrup Sogn 1 Gaard samt i Mars Herred, Hæbro Sogn 1 Gaard og i Blære Sogn 1 Vol. Ved et Magekøstebrev, der fandt Sted 11 Aar senere fik han i Slet Herred, Salling Sogn 9 Gaarde og 3 Gadehuse og i Flejsborg Sogn 3 Gaarde samt Smal Mølle og 1 Halegaard. Han udlagde derimod til Kongen i dette Herred 8 Gaarde, 1 Mølle og 1 Gadehus samt i Hornum Herred 3 Gaarde. Niels Friis var død i Septbr. 1642, da der blev fældet en Dom vedkommende ham paa Viborg Landsting. Der var blevet i Rette lagt et Ekstebrev efter en Mand ved Navn Jens Jensen, hvis Søn Jørgen Jensen arbede 807 Daler efter ham; men denne Sum havde Niels Friis modtaget, BARNET til bedste, og da den ej var bleven udredet, blev hans Enke Fru Susanne dømt til at betale sin Del deraf, efterføm hun ej var gaet fra Liv og Gæld efter sin salig Husbønde. Søren Munk til Mølgaard og Niels Munk til Hæubrogaard fik da Bevilling til, inden 6 Ugers Forløb at gjøre Udlæg i det Fru Susanne tilhørende Løssere. I Oktober s. A. strev Jørgen Jensens Moder Dorete Desideriidatter, Enke efter Mads Nielsen paa Mølgaard, til kongelig Sekretær Ditle Broffenhus til Sebergaard, at hun gerne vilde have en kongelig Befaling udstædt til Søren Munk og Niels Munk, at møde for Fru Sufannes Bopæl og der afse af hende Jordegods og Løssere for de 807 Daler, hun skulde betale; thi de gode Mænd

undskyldte sig med, at de ej torde gjøre det, med mindre de finge en saadan kongelig Befaling. Denne Niels Friis's Enke var Fru Susanne Krabbe, Datter af Niels Krabbe til Torstedlund og Fru Biveke Ulfstænd. Længe derefter var Fru Susanne, hvis Høgtelab havde været barnløs, ikke Gjerinde af Krastrup; thi denne Gaard var saa Aar derefter i en anden Høts Hænder.

I Aaret 1647 tilhørte Krastrup nemlig Manderup Due til Halkær, der var en Søn af Jørgen Due til Ogholm og Fru Lene Juel. Hans Hustru var Fru Anne Steel, Datter af Albert Steel til Fjallinge og Fru Berthe Friis. De havde flere Børn, af hvilke Sønnen Bernt Due, der arbede Krastrup, endnu levede i Aaret 1697. Han var gift med Fru Lisbeth Krabbe, Datter af Gregers Krabbe til Torstedlund og Fru Dorthe Daa. Deres Søn Manderup Due, der efter Faderen blev Gjer af Krastrup, saa første Gang Lyst paa denne sin fæderne Gaard den 5te Februar 1668. Han blev, som det heder i Eigprædikenen over ham, ikke lagt paa Sengen at strække sig, men holdt til i Noje at øve sig. Sjelen Aar gammel blev han sendt til Hovedstaden for at udbannes i adelige Døweller, blev 1686 Kadet ved Fodgarden og Aaret efter Hændrik ved dette Regiment. 1689 gif han med de Tropper, Christian den femte lejede ud til Kong Wilhelm den tredje af England, fulgte med 1690 over til Irland, deltog i Dvergangen over Floden Boyne og blev saaret ved Belejringen af Kimerick. Saaret hindrede ham dog ikke i endnu samme Aar at tage Del med i Corks Belejring. 1691 blev han Lieutenant og var dette Aar med i Stormen paa Athlone, i Slaget ved Agrim og ved Indtagelsen af Callway og Kimerick, hvorved den irske Krig blev bragt til Ende. Med de danske Tropper blev han derpaa 1692 ført over til Flandern, deltog s. A. i Slaget ved Steenkerken, 1693 i Slaget ved Landen og 1695 i Stormen paa Namur og blev ført efter reformeret Kapitajn ved Garden. Efter Freden i Ryswick 1697 fulgte han hjem med Tropperne og blev Aaret efter virkelig Kapitajn ved Garden. 1699 fik han Tilladelse til at besøge Frankrig, men blev ført efter kaldet hjem af Frederik den fjerde paa Grund af Striden med Hertugen af Gottorp og var med i den fortvarige Krig 1700. Det følgende Aar blev han Kapitajn ved det nyoprettede Grenaderkorps, hvis Major han blev 1702. Fem Aar senere blev han Dverste over det Vester-Etlandiske Regiment og embedlig 1708 Dverste

KRASTRUP

i Jylland.

over Dronningens Livregiment. Da Krigen igjen var udbrudt 1709, blev han med sit Regiment ført over til Slaane. Hans Dage vare talte; thi den 10de Marts 1710 blev han dødelig saaret i det blodige og uhyfkelige Slag ved Helsingborg. Imedens han opmuntrede sine Soldater til at gjøre køl Modstand, blev han ramt af to Kugler, i den højre Arm og det venstre Ben. Da hans Regiment, hvilket han vedblev at kommandere saa længe han kunde, var blevet adspjittet, blev han liggende paa Bladsen. Kun hans to Tjenere vilde ikke forlade ham; men den ene af dem blev strax efter dræbt og den anden saaret. Uagtet sit eget Saar hjalp denne ham op paa en Hest og førte ham til et Bondehus, hvis Beboere vare flygtede, og hvor han blev lagt paa Straa. Did kom ogsaa en saaret svensk Overstleutenant. De to tapre Krigere, der fort i Norgejen havde staaet lige over for hinanden som Fjender, trostede nu hinanden, og Sventeren fik med stor Vanskelighed en Kirurg hentet fra Helsingborg. Med denne Mand fulgte en Præst, saa at Manderup Due dog havde den Trost, endnu en Gang at nyde Nadverens Sacramente. Da Natten brød frem, blev han paa en Bøndevogn ført til Helsingborg, og her blev Armen sat af ham. Blodtabet havde været saa stærkt, at han ikke stod til at redde, og samme Nat forlod han denne Verden. Han fandt saaledes Heltedøden i en Alder af 42 Aar. Efter Sigprædikanten at domme, har han været et Monster paa en Krieger. Ej alene var han saa tapper og uforfærdet som nogen; men han beholdt til sin Dødsdag en saadan Belevenhed imod alle og en saadan Mildhed imod sine undergivne, „at de rose ham, der have staaet under hans Kommando, de velsigne ham, der have været hans Tjenere, og de af Civilstanden, der have omgaaet ham, ære ham“. Derved maa han have været et Særlyst iblandt den Tids mange raa Officerer, især de tyske, der i Høbetal havde faaet Tjeneste i den danske Hær. Den 19de Oktober 1708 havde han ægtet Jomfru Charlotte Amalie Gjøe, Datter af Dr. Markus Gjøe til Bræhestborg og Fru Zytte Dorothea Ehoff. Deres forste Ægtefælle var barnløst. Ved sit Giftemaal med denne unge Enke blev Grev Christian Ransau til Rosenbold nogle Aar senere Gjer af Krastrup.

Greven tilhørte Gaarden i adskillige Aar, indtil 1756, da han solgte den til den rige Godsejer Bert de Vichtenberg. Han afhændede den dog snart

til Markus Pauli Marcusen, der var en anset Mand, meget afholdt af sine Bønder og ejede og beboede Krastrup henved 40 Aar. Foruden Krastrup og Gundersked Hovedgaarde, som fra Arilds Tid havde været forenede, ejede han tillige Vaar. Disse hans Godser udgjorde i alt henved 800 Tønder Hartkorn, og desuden tilhørte ham en stor Mængde af Slet Herreds Kirker. I en fremrykket Alder overdrog han Krastrup til sin Son, Vaar og Gundersked til sin Svigersøn U. C. v. Schmidt, hvorved Krastrup og Gundersked bleve adskilte. Sønnen Generalrigskommissær Povel Marcusen solgte i Aaret 1804 Krastrup for 150,000 Rdlr. Kurant til Godsejer Hanssen, der ægtede Jomfru Edle Secher fra Hjortshøjlund. Denne hans Enke er endnu Krastrups Gjerinde.

Gaardens Stuehus udgjør 4 sammenbyggede Floje af Grundmur paa en Etage, der ere helt omgivne af vel vedligeholdte Grave, hvorover der fører en muret Bro. De to Floje ere opførte i Slutningen af forrige Hundrebaar, de to andre ere fra en ældre Tid. Udhusene ere af Eggebindingværk med maasivt Tommer. De fleste af disse Bygninger synes at være opførte i Begyndelsen af forrige Hundrebaar; men en Del af Kornladen er, efter Tommeret at domme, meget ældre. Til Ladegaardsbygningerne høre et Hæbhus og en Volig for Urtegaardsmanden. Haven og Parkene udgjøre 4 Tdr. Land.

Selve Hovedgaarden er nu skildsat for 43 Tønder Uger- og Engs Hartkorn. Efter den gamle Matrikel udgjorde Hartkornet 38 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdk. 1 Alb. Flaideindholdet er 750 Tdr. Land, hvoraf 330 Tdr. ere Uger, 350 Tdr. Eng og 70 Tdr. Rør og Normose. Gaarden er bekendt ved sine vidtloftige og fortrinlige Enge. Besætningen er endnu ligesom i gamle Dage Slude. Paa Gaardens Mark ligger Vandmøllen Ny Mølle, der drives under Hovedgaarden; Møllestylden deraf er 3 Tdr. 1 Skpe 1 Fdk. Markerne blive nu afføede. Bøndergodset udgjorde efter en Jordebog fra 1740 omtrent 350 Tdr. Hartkorn, 1793 var det noget over 300 Tdr. og 1804 omt. 200 Tdr. Salget deraf er stadig blevet forfat, saa at det Aar 1807 var 180 Tdr., 1810 omt. 80 Tdr., og nu udgjør det 50 Tønder Hartkorn. Til Gaarden høre Salling og Kornum Sognes Kirke- og Kongetiender, Næsborg Sogns Kongetiende og Kongetienden af Kjølbj i Færstrup Sogn, i alt 750 Tdr. Tiende ydende Hartkorn.

